MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

Virginijus Bitė

SALE OF SHARES OF CLOSE COMPANY AS A MEAN OF BUSINESS TRANSFER

Summary of Doctoral Dissertation
Social Sciences, Law (01 S)

Vilnius, 2009

The Doctoral Dissertation was written during the period of 2005–2009 at Mykolas Romeris University.

Scientific supervisors:

Assoc. Prof. Dr. Antanas Rudzinskas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law - 01 S) (2005-2009)

Assoc. Prof. Dr. Edvardas Sinkevičius (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law - 01 S) (2009)

The Doctoral Dissertation is defended at the Law Research Council of Mykolas Romeris University:

Chairman:

Prof. Dr. Stasys Vėlyvis (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law - 01 S)

Members:

Assoc. Prof. Dr. Ignas Vėgėlė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law - 01 S)
Dr. Egidijus Baranauskas (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law - 01 S)
Prof. Habil. Dr. Vytautas Nekrošius (Vilnius University, Social Sciences, Law - 01 S)
Dr. Andrius Smaliukas (Vilnius University, Social Sciences, Law - 01 S)

Opponents:

Dr. Solveiga Cirtautienė (Mykolas Romeris University, Social Sciences, Law - 01 S)

Dr. Jurgita Grigienė (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Law – 01 S)

The public defense of the Doctoral Dissertation will take place at the Law Research Council at Mykolas Romeris University on the 1st of December 2009 at 2:00 PM, in Mykolas Romeris University (Room I-409).
Address: Ateities str. 20, LT-08303 Vilnius, Lithuania.

The summary of the Doctoral Dissertation was sent out on the 30 of October 2009.

The Doctoral Dissertation is available at Martynas Mažvydas National Library of Lithuania (Gedimino ave. 51, Vilnius, Lithuania) and Mykolas Romeris University library (Ateities str. 20 and Valakupių str. 5, Vilnius; V. Putvinskio str. 70, Kaunas).

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

Virginijus Bitė

UŽDAROSIOS BENDROVĖS AKCIJŲ PARDAVIMAS, KAIP VERSLO PERLEIDIMO BŪDAS

Daktaro disertacijos santrauka

Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2009

Disertacija rengta 2005–2009 metais Mykolo Romerio universitete.

Moksliniai vadovai:

doc. dr. Antanas Rudzinskas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S) (2005-2009)

doc. dr. Edvardas Sinkevičius (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S) (2009)

Disertacija ginama Mykolo Romerio universiteto Teisės mokslo krypties taryboje:

Pirmininkas:

prof. dr. Stasys Vėlyvis (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

Nariai:

doc. dr. Ignas Vėgėlė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

dr. Egidijus Baranauskas (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

dr. Andrius Smaliukas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

Oponentai:

dr. Solveiga Cirtautienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

dr. Jurgita Grigienė (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, teisė - 01 S)

Disertacija bus ginama viešame Teisės mokslo krypties tarybos posėdyje 2009 m. gruodžio 1 d. 14 val. Mykolo Romerio universitete (I-409 aud.).

Adresas: Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2009 m. spalio 30 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (Gedimino pr. 51, Vilnius, Lietuva) ir Mykolo Romerio universiteto bibliotekoje (Ateities g. 20 ir Valakupių g. 5, Vilnius; V. Putvinskio g. 70, Kaunas, Lietuva).

Virginijus Bitė

SALE OF SHARES OF CLOSE COMPANY AS A MEAN OF BUSINESS TRANSFER

Summary

INTRODUCTION

Scientific problem and actuality of the research. Transfer of business is the third fundamental stage of business existence after its establishment and development. Therefore, in business practice various sales of business, mergers and acquisitions, etc. are executed continually. The rise of business sale transactions usually coincides with the periods of economical take-off. Globally there have been six waves of major merger activity: the 1890s, the 1920s, the 1960s, the 1980s, the 1990s and the last – in 2003-2008. Furthermore, the extent of business transfers is increasing constantly; the transactions are becoming more and more complicated and raising much more legal questions.

After the re-creation of independence (since 1990) various businesses started to be established, developed and transferred in Lithuania. One of the most popular mean of business sale in Lithuania, as well as in the majority of the foreign states, is a sale of shares of company, executing the specific business. Truth, with the new Civil Code of the Republic of Lithuania[1] (hereinafter – CC) the legislator introduced the new mean of business transfer – purchase-sale of enterprise as an object (Art. 6.402 of CC), however the sale of shares remains as a dominant mean of business sale because of its simple procedures for conclusion.

It should be stated that the Lithuanian legal basis lacks deep traditions on matters of share sale and business transfer, also the recent regulation is not clear enough. The court practice is not numerous too. Because of the lack of traditions of business and legal regulation Lithuanian entrepreneurs and law practitioners are absorbing and actively using the experience of foreign countries. However, the appropriateness and admissibility of such practice are not "examined" by the Lithuanian courts and the legal doctrine.

Accordingly, the topic of share sale as a mean of business transfer raises a lot of questions of every day legal practice and jurisprudence. First of all, it is not clear whether the fact that the real purpose of the transaction is not a simple assignment of shares (securities), but the transfer of business (enterprise), determines any peculiarities of interpretation and

[1] *Valstybės žinios (Oficial Journal)*. 2000, No. 74-2262 (edit as of 30/12/2008).

application of legal aspects of transaction. Maybe "dry" application of laws designed for sale of shares for such transactions will infringe the lawful interests of both or one of the parties. What should be the legal assessment and subsequences of the specific actions on conclusion of such transactions (pre-contractual due diligence, various pre-contractual documents, restrictions on share transferability, etc.)? Especially delicate question (discussed not only in Lithuania, but also in whole Europe) is the following: is a buyer of shares entitled to present warranty claims to a seller not only regarding defects of shares, but also regarding defects of company and its business (enterprise)? Finally, the Lithuanian law does not give fully clear assessment of legality and subsequence of non-competition covenants, which are typical for transactions of business transfer.

The Lithuanian laws, court practice and jurisprudence till now do not give any clear answers to the mentioned and many other similar questions. Furthermore, the similar problematical questions have been raised and actively discussed in other European countries.

The mentioned problematical issues, as well as international character of the modern business and influence of business transfer to the development of Lithuanian economy – determine the relevance of the chosen theme. Recently the last wave of mergers has been finished and it could prognosticate an increase of number of disputes and legal cases related to transfer of business in the way of sale of shares. Therefore, the author expects that this paper will became instrumentation for courts in dealing with cases of such character or maybe will promote a decrease of legal disputes in the field of business transfer. Considering all these circumstances, a scientific analysis of mentioned problematical aspects of such transactions is necessary.

Object of the research. The objects of this research are legal relations of sale of shares of close company[2] as a mean of business transfer, as well as a legal regulation, practical application and interpretation of those legal relations.

It can be stated that exactly transfer of shares of close company more often satisfies features of business transfer. It is because the close companies are those real mean of execution of business unlike the public companies, which are much more designed for the investments. These aspects have determined the constriction of the object of research to sale of shares of close company as a mean of business transfer and elimination of questions

[2] Because of different names for legal forms of company in various countries and for all jurisdictions typical separation of companies to public and closed, the generalising concept of close company is used in this dissertation. In Lithuania a private limited company (UAB) corresponds to the said form of close company.

regarding sale of shares of public companies (stock companies), which characterizes its own particularity related to rules of public trade with securities.

The subject of research are the juridical aspects of sale of close company shares as a mean of business transfer regulated by civil law. Therefore, the research does not involve the taxing aspects, sponsorship of transactions, aspects of relations between parties after closing, matters of international private law, etc.

The goal of the research is to execute a systematic analysis of the main legal aspects of sale of shares as a mean of business transfer, to identify the most relevant theoretical and practical problems of interpretation and application of this institution and, while taking into consideration an experience of other countries and worldwide tendencies, to make the suggestions and recommendations for effective solution and improvement of rules of law. Thus there is an aim to supplement the national jurisprudence in this field.

The tasks of the research are the following:

1. To disclose a conception of sale of shares of close company as a mean of business transfer, as well as the diagnostic criteria and specific features.
2. To analyse the fundamental legal aspects of pre-contractual stage of business transfer in the way of sale of shares.
3. To investigate and evaluate the restrictions for sale of shares of close company applicable and important for transactions of business transfer as well as consents (permissions) and formal requirements of transaction execution.
4. To analyse the peculiarities of liability of the seller of shares (transferor of business) for defects of sold object.
5. To investigate the non-competition covenants, which are concluded by the parties in the context of business transfer, to identify (to diagnose) the conditions of validity (admissibility) of those covenants and to identify the subsequences of breach of these covenants.

While executing the research in aspects indicated above the author sought to identify the most relevant theoretical and practical problems and to make suggestions for improvement of legal regulation, as well as to provide recommendations for the courts.

Novelty and significance of the research. The theme of sale of shares as a mean of business transfer is practically not examined in Lithuanian jurisprudence, except fragmentary considerations of separate aspects of purchase-sale of company shares without systematic scientific analysis. Also there are few researches of institution of business transfer (including sale of shares) in other countries; most of accomplished researches involves discussion of

merely regulation of those transactions in specific legal system or only comparative studies of practical character are provided, to be precise – general information about regulation and practice of business transfer in several jurisdictions.

Thus this dissertation is the first exhaustive systemic analysis of sale of shares of close company as a mean of business transfer in Lithuania. Consequently, the integrated and complex research in this field is important, first of all, from a theoretical-doctrinal viewpoint.

The practical relevance of this research also must be identified. During the research there were properly analysed the foreign and Lithuanian legal acts, jurisprudence and courts' practice related to the legal aspects of legal relations of share purchase-sale. The author also provides the practical suggestions, which should help to solve the questions of share sale in Lithuania without prejudice to reasonable balance between interests of the seller of business, the buyer and the third persons or in any case should be as a source of innovations for Lithuanian legislator. This research presents a concentrated review of experience of foreign countries and analysis of Lithuanian legal basis. Therefore, this research can be as a source for courts facing the uncertain questions of interpretation and application of legal rules on share sale, as well as for lawyers-practicians participating in such kind of transactions.

Moreover, the accomplished research could stimulate or could be the ground for the further scientific discussions on this topic in purpose to determine the most optimal solutions for raised problematical questions. This research can also become a ground for researches of aspects of share sale not analysed in this dissertation.

Statements to be defended:

1. Transfer of business is a *change of owner of business (as a commercial activity)* when one party *transfers* (for perpetuity or temporarily) to another the *rights/possibilities to make the economical and strategical decisions* in execution of particular business (commercial activity) and *rights/possibilities to dispose of profit/loss* of that activity.

2. Generally, the features of business transfer can be precisely identified in the transfer of shares of *close companies*, *i.e*. companies, which *shares can not be distributed publicly* and which *share transfers are subject to certain restrictions*.

3. The law restricts the seller's liability for defects of sold object with a rule of precedent *knowledge of the buyer*, which in cases of business transfer in the way of share sale in a sense indirectly suppose a duty of buyer of shares to execute the due diligence of the acquired company.

4. In case of sale of close company shares as a mean of business transfer the buyer of the shares should have a possibility to avail the statutory protection regarding defects of thing (enterprise).

5. The non-competition covenants concluded by the seller and the buyer of shares in the context of business transfer should be recognized as lawful (allowable), if they were concluded in purpose to protect the legitimate interests and are reasonable (proportional).

METHODOLOGY OF THE RESEARCH

Various scientific methods have been applied during the research in purpose to fulfil the stated tasks and to make important conclusions and recommendations: *linguistic, document (content of source), logical, systematic, teleological, historical, comparative, critical analyses*, etc.

Linguistic method was used when interpreting the formulations of legal rules and decisions of the courts, as well as the several conceptions.

Document (content of source) analysis was reflected in determining a content and real meaning of Lithuanian and foreign legal rules, courts‘ decisions and jurisprudence.

Methods of *logical analysis* (inductions, deductions, syntheses) were used when analysing theoretical and practical material and formulating well-founded, reasoned and logical generalisations, conclusions, proposals and recommendations.

Method of *systematic analysis* allowed to analyse coherently the legal regulation of sale of shares.

Teleological (intends of legislator, purpose of legal rules) method was used when examining the aims and destination of appropriate legal institutions.

Historical method was used when analysing a genesis of institution of close company and development of legal regulation of several aspects related to sale of shares.

Despite the fact that this research is not intended to be an exhaustive and comparative analysis of sale of company shares, the *comparative method* is used when comparing a legal regulation and judicial practice of majority of European countries in the field of share sale and when looking for possible variants of solution of indicated problems of Lithuanian regulation and law gaps, as well as when modelling the possible proposals for improvement of legal basis.

The method of *critical analysis* helped in critically assessment of legal rules, judicial practice and jurisprudence in the field of share sale.

REVIEW OF CONTENTS OF DISSERTATION

The structure of this study was determined by the tasks of the research.

In the *first section* the author analyses the main conceptions (such as a business, a transfer of business, etc.), which enable to proceed with analysis of specific aspects of share sale. The author discloses a conception of purchase-sale of shares as a mean of business transfer and criteria of its delimitation from other means of business transfer, properly and coherently distinguishes (diagnoses) the criteria, which determine a recognition of share sale as a transfer of business. Besides, while seeking to explain exactly an oneness of research of sale of close company shares, the conception, unique features and evolution of close company are disclosed.

In the *second section* the author examines the legal aspects of pre-contractual stage, which is especially important for the transfer of business. There is disclosed a conception and meaning of pre-contractual (negotiating) stage in the context of business transfer, analysed pre-contractual documents, its legal subsequences, as well as the pre-contractual duties of the parties of the transaction. Great attention is given to the analysis of conception and meaning of company due diligence, as well as for theoretical and practical aspects of pre-contractual liability of the parties in business transfer.

In the *third section* the author analyses various restrictions on transfer of shares, particularly the pre-emption right of shareholders to acquire the shares offered for sale, which is applicable in Lithuanian law. Also the merger control both in European Union and in national level and other consents (permissions) typical in cases of such transactions are analysed. Furthermore, the author examines the effectiveness and adequacy of requirements for the form of share sale transactions as well as proposes the possible model of public registration of data about shareholders of close company.

The *forth section* involves an analysis of peculiarities of liability of the seller of shares for the defects. First of all, the author analyses the statutory protection of the buyer of shares and examines a possibility to apply the rules of defects of things (enterprise) to the transactions of share transfer. Moreover, the author investigates the aspects of contractual warranties of the seller, the means of protection of rights of the buyer of shares and peculiarities of vitiation of transaction because of mistake and fraud in case of share (business) transfer.

In the *fifth section* the author discloses a conception of non-competition covenants concluded by the parties of business transfer, distinguishes and analyses the conditions of validity (admissibility) of such covenants, as well as analyses the legal subsequences of breach of obligations not to compete.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

After a thorough research of Lithuanian and foreign legislative acts, judicial practice and jurisprudence related to the topic of dissertation have been accomplished, the following conclusions have been formulated:

Regarding the conception of sale of close company shares as a mean of business transfer:

1. The sale- purchase of shares should be recognised as a business transfer in that cases when the economical intention (the real will of both parties of transaction) is to transfer a business (enterprise) and not simply the company shares as securities. The mentioned intention of transaction may be identified under the following main criteria: 1) a *quantity of shares* being transferred; 2) the shares of *functional (practicably executed a business)* company. Besides, the facultative criteria could be an *amount and structure of transaction price* and *other conditions (circumstances) of transaction*.

Recognition of share sale as a transfer of business should be conditioned by the transfer of solely such quantity of shares, which actually means the *change of owner of business (as a commercial activity)* when one party *transfers* (for perpetuity or temporarily) to another the *rights/possibilities to make the economical and strategic decisions* in execution of particular business (commercial activity) and *rights/possibilities to dispose of profit/loss* of that activity. As a rule, the object of transaction should be *two-thirds majority* of voting rights, on condition that articles of association of company do not provide for major majority. Transfer of less quantity also may be recognised as a business transfer supposing that *control of business* is transferred to the business acquirer with the help of the other agreements. Furthermore, the specific shares of the company, *which already belong to the buyer, would not be included*. A meaningful quantity may be also transferred with several transactions on condition that all transactions are linked by one will of the parties to transfer the control of the enterprise and these transactions cannot be assessed separately.

2. Mostly the features of business transfer can be precisely identified in the transfer of shares of *close companies*, *i.e*. companies, which *shares can not be distributed publicly* and

which *share transfers are subject to certain restrictions*. Lithuania is attributable to that group of countries, where the feature of stock capital (*i.e*. division of capital to shares) was left for the form of close company and in Lithuania the model of close company is corresponded by private limited company (UAB).

Regarding peculiarities of pre-contractual (negotiating) stage of share sale:

3. Pre-contractual (negotiating) stage is especially important in the transactions of sale of close company shares as a mean of business transfer. Excepting the common rules applicable to all transactions (for example, duties of good faith, disclose and confidentiality) the pre-contractual stage here characterizes by these peculiarities:

- *an obligation of disclose (informing) is more attributable for the seller of shares*, who is obligated to disclose to the buyer the essential information both about *shares* and *business (enterprise)* of the company;
- a stage of *due diligence* of acquired company is especially typical in these transactions. The analysis of CC's norms enables to conclude that *a duty of the buyer to wonder adequately* exists and no fulfilment of that duty may divest the buyer of a possibility to use later by means of protection of his rights. At the minimum such inspection should involve the examination of public information and important aspects of acquired company, which are especially significant to the buyer;
- the aggrieved party is entitled to demand for reimbursement of *direct damage (loss)*, an adjudgement of *the value of lost opportunity*, and in the case of breach of the duty of confidentiality – also an adjudgement of the *benefit received by the debtor*. The lost incomes cannot be adjudged.

4. Adjudgement of *the value of lost opportunity* is possible only in *exceptional cases* when exists the following conditions: 1) a *reasoned belief* of aggrieved party on conclusion of the agreement, which was determined by the conduct of unfair party; 2) a refusal of the aggrieved party of the *real possibilities* to conclude an agreement *with third person*; 3) an *unjustified refusal* of the guilty party *to conclude an agreement*; 4) a proof of *reality* of lost opportunity; 5) *a causality* between the unlawful actions and lost opportunity; 6) that is required by the *principles of justice, reasonableness and good faith*; 7) *a sufficient wariness and carefulness of the plaintiff*. One of possible ways to calculate the losses (in particular, when an aggrieved party concludes another principal agreement) may be the principle of difference of prices. In that case the losses should be calculated considering the difference

between a price of the agreement, which was not concluded, and the price of the agreement, which was lastly concluded.

Regarding restrictions on sale of close company shares and additional requirements:

5. Lithuania has chosen the „pre-emption clause“ („offer“) system of restrictions on share transfer – the shareholders' pre-emption right to acquire the close company shares offered for sale. The preconceived refusal from the objective pre-emption right should be assessed as a transaction, which impose restrictions on the civil capacity, and therefore invalid. However, the preconceived refusal from the pre-emption right to acquire the shares being sold may be also formulated as an obligation, provided the object of the obligation is sufficiently determinate, as well as the undertaking in specific case should be honest, rational, correct and without discrimination.

6. In case of business transfer both the national and the European Union merger control is important. In both cases the common conditions of merger control application are as follows: 1) *presence of concentration* (a business transfer in a way of share sale will always correspond this condition); and 2) an overrun of certain *criteria of turnover* (in case of share transfer the turnovers of the buyer of shares and acquired company are calculated). There again the parties may propose the *sufficient, exhaustive, effective and operative* undertakings (*means of competition protection*) in purpose to eliminate the negative effect for competition. However, usually only *structural* undertakings may be accepted as proper, but not the behavioural undertakings.

7. In some cases the contents (permissions) of the seller‘s spouse, institutions, which supervise an activity of specific companies (banks, insurance companies), internal organs of the parties (on condition this is provided in the articles of association) and covenantees of the parties or covenantees of the company being transferred may be required for the transfer of close company shares. Sometimes an absence of content may determine the recognition of transaction of share transfer as *null and void* (when permission of special supervisory institutions was not received), in other cases it can be as a *ground for voidability* of transaction (when content of spouse or internal organs was not received) and in other cases (when contents (permissions) of covenantees were not received) only subsequence indicated in the specific agreement (*contractual liability*) are possible, but not the voidability of transaction (except the all conditions of *actio Pauliana* are proved).

8. *There are no reasons to ordain the mandatory notarial form* for transfer of close company shares in Lithuania. But in purpose to warrant the legal clearness and transparency of shareholders‘ composition the author proposes to introduce the following *model of public*

registration of data of company shareholders: 1) any change in composition (list) of shareholders of close company should be notified to the Registre of Legal Persons; 2) the notification should be executed in the same order as is currently provided for notification on the data of the sole shareholder; 3) without public registration the parties are not entitled to use the fact of share transfer against the third persons; 4) the list of shareholders of close company should be public; 5) it should be also possible to submit such notice in electronic way.

Regarding peculiarities of liability of seller of close company shares for defects of sold object:

9. In case of sale of close company shares as a mean of business transfer the buyer of shares should have a possibility to avail the *statutory protection regarding defects of thing (enterprise)*. In such case the common rights of the buyer indicated in articles of CC might be applied with possible allowance to the provisions of Article 6.408 of CC, which regulate the legal subsequences of transfer of enterprise with defects. However, the better protection of the buyer of shares may be assured with the help of contractual warranties of the seller.

10. The law restricts the seller's liability for defects of sold object with a rule of preconceived *knowledge (factual or implied) of the buyer*, which is not applicable when the seller has assumed the contractual *warranties regarding quality* and (or) *intentionally concealed the defects*. An unexecuted due diligence of the company in the acquisition of business by the way of share transfer may be justifiable only in *exceptional cases*, when the buyer of shares has a sufficient reason to put reliance on quality of the object (both the shares and enterprise (business)). The knowledge of buyer's agents (*imputed knowledge*) should be also attributed to the buyer's *factual knowledge*. *Clearly expressed* and *reasonable* contractual limitations of the seller's liability should be recognised as enforceable too. But any limitation of the liability is not realizable in case of *wilful misconduct* or *gross negligence* of the seller of shares.

11. In cases when the sale of shares may be recognized as a mean of business (enterprise) transfer the buyer can appeal to mistake (fraud) not only in respect of the characteristics of shares but also in respect of characteristics of *company (enterprise)* on condition that it proves that these particular characteristics (indicators) had an *essential importance* for transaction.

Regarding covenants (undertakings) not to compete concluded by the parties of business transfer:

12. Non-competition covenants should be recognized as lawful (allowable) supposing that the following conditions are fulfilled: 1) *a legitimate purpose of restrictions*; and 2) *proportionality (reasonableness) of restrictions* when their *duration*, their *subject-matter (content)*, their geographical field of application (*territory*) and *the persons subject to them*. First condition requires that as the goal of such covenants was the *protection of legitimate interests* of the parties (usually – the *buyer of business*) – an aspiration to ensure a transfer to the buyer of the *full value* of object (enterprise, business) transferred (criteria of *direct relation* and *necessity* for the implementation of the concentration). Second condition means that such covenants should not restrict the competitive actions more than it is *reasonably necessary* for achievement of legitimate goal, *i.e*. in specific case the following aspects should correspond to the requirements of a reasonableness (proportionality): a) *subjects* of restrictions (usually only *active seller of shares*); b) *content* (it should involve only *related with* sold business and *factual* kinds of company‘s economical-commercial activity); c) *territory* (usually only these markets, in which the *business was really executed* before the transfer); and d) *duration* (usually for periods of up to two years, when only goodwill is transferred, and for periods of up to three years, when the transfer includes both goodwill and know-how).

In case of a breach of non-competition covenant the *contractual liability* may be applicable to the defendant. The buyer should be also entitled to demand for *termination of the unlawful actions* and (or) for compensation of *damage*, including the reimbursement of *lost incomes* of the buyer and *benefit received* by the seller from the unlawful actions (Points 1-2 Part 1 Article 17 of Law on Competition).

In accordance with the accomplished research and provided conclusions the author has suggested the amendments of applicable legal acts of the Republic of Lithuania:

1. **To supplement the Article 47 of the Law on Companies of the Republic of Lithuania with Part 9** and to lay it out as follows:

„9. This Article is not applicable when the shares of private limited company are sold to other shareholder of the company, unless otherwise established in the articles of association.“

2. **To supplement paragraph 2 of Article 34 of the Law on Companies of the Republic of Lithuania with Point 2**, while considering the previous Points 2-8 as Points 3-9, and to lay it out as follows:

„4. The Board adopts:

1) decisions regarding participation of the company as an incorporator or member of other legal persons;

2) decisions to transfer the parts (shares) of other legal persons owned by the company;

3) decisions to found the branch offices and representative offices of the company;

4) <...> ...“

Also **to amend paragraph 5 of Article 34 of the Law on Companies of the Republic of Lithuania** and to lay it out as follows:

"5. Articles of association may provide that the Board before the adoption of decisions indicated in Points 2, 4, 5, 6 and 7 of paragraph 4 this Article must obtain an approval of general meeting of shareholder. The approval of general meeting of shareholders does not eliminate the responsibility of the Board for decisions adopted by it.“

3. **To amend paragraph 4 of Article 14 of the Law on Companies of the Republic of Lithuania** and to lay it out as follows:

„4. Person, who has acquired all shares of public limited company or any part of shares of private limited company, or an owner of all shares of ~~this~~ public limited company or an owner of any part of shares of private limited company, after the transfer of part of company shares to another person must notice to the company about the acquisition or transfer of shares no later than within 5 days after conclusion of transaction. The notice must include the number of acquired or transferred shares, nominal value of the share and information about person, who has transferred the shares, and person, who has acquired the shares (name, surname, personal code and inhabitation of natural person; name, legal form, code and registered office of legal person).“

Also **to amend paragraph 12 of Article 37 of the Law on Companies of the Republic of Lithuania** and to lay it out as follows:

„12. When one person acquires all shares of public limited company or the owner of all shares of public limited company transfers all or part of shares of the company to other persons, also in cases of any transfer of shares of private limited company, the manager of the company must notify about it the keeper of register of legal persons no later than within 5 days after reception of notice indicated in paragraph 4 of Article 14 of this Law.“

Also **to amend Point 23.1.2 of Regulation of Register of Legal Persons** and to lay it out as follows:

„23.1.2. information about shareholder of public limited company, when shareholder of public limited company is one person, also information about shareholders of private limited company.“

4. **To supplement paragraph 1 of Article 6.327 of the Civil Code of the Republic of Lithuania** and to lay it out as follows:

„1. Thing which is being sold must be of the quantity, quality and other description required by the contract or, where the contract contains no specific requirements, correspond to the regular requirements. If a right or security giving entitlement to possession of a thing or enterprise is sold, the seller is bound to hand over the thing or enterprise to the buyer corresponding to the requirements indicated in this paragraph.”

The author has also formulated the recommendations for the courts when solving the cases related to sale of close company shares:

1. When an action regarding defects of acquired shares and (or) company (enterprise, business) or other claims related to transfer of close company shares is submitted to the court, it was purposeful for courts, first of all, to evaluate whether in specific case the sale of company shares may be equated to business transfer. While executing such an evaluation the courts should follow the criteria stated in conclusion No. 4 of this dissertation.

2. When solving the claims of the buyer of close company shares related to defects of acquired shares and (or) company the courts should also take into consideration the actions of the buyer personally – in particular, whether it properly fulfilled the *duty to wonder*, *i.e*. whether it executed the due diligence of the company and whether it wondered about the company in the same level as any another careful and mindful buyer of shares with appropriate legal status and professionalism (see conclusion No. 3). Also the courts should apply the *rule of preconceived knowledge of the buyer* and (or) *limitations of liability of the share seller* indicated in the agreement (see conclusion No. 10). If the court finds that the buyer personally was not careful and mindful enough as it was required under the circumstances of the particular situation, the court should reduce the claim of the buyer or even reject it.

3. When solving the cases related to application of pre-contractual liability the courts should not satisfy the demand of plaintiff to adjudge lost incomes (expectation damages). In such case the aggrieved party could be awarded only with the *direct* damages, as well as with reliance damages – *the value of lost opportunity*. A *benefit received by the debtor* may be adjudged only in case of breach of pre-contractual duty of confidentiality.

4. The courts should adjudge *the value of lost opportunity* as a damage only in *exceptional cases* (particularly in the context of purchase-sale of the company), when all conditions stated in conclusion No. 4 of the dissertation exists. If there is a ground to apply the principle of difference of prices (*i.e*. when another alternative principal agreement was concluded), the courts should assess the prices of the agreement, which was not concluded *with the third person*, and the agreement, which was lastly concluded.

5. When solving the cases related to the pre-emption right of shareholders to acquire the shares of close company offered for sale, the author recommends to the courts, *inter alia*, to keep the following position:

- articles of association of close company may provide different procedures (conditions) for realisation of pre-emption right, but it can not eliminate the right as itself;
- fixing in the shareholders‘ agreements of non-application of this right or other restrictions for transfer of company shares should be recognised as enforceable in respect of the parties of the shareholders‘ agreement on condition that these provisions do not contradict to the principles of reasonableness, justice and good faith;
- as the subsequence of infringement of such pre-emption right should be only a vitiation of the particular transaction of share sale and application of restitution, but not a transfer of buyer’s rights and obligations to the shareholders, whose pre-emption right was infringed;
- preconceived refusal from the objective pre-emption right should be assessed as a transaction, which impose restrictions on the civil capacity, and therefore invalid;
- an obligatory commitment related to the subjective pre-emption right, which will emerge in the future, could be recognised as valid and enforceable on condition that it satisfies the conditions indicated in conclusion No. 5 of dissertation.

6. The courts on the ground of paragraph 3 of Article 6.227 of the Civil Code of the Republic of Lithuania should recognise the *fair party* of the agreement or *any other person* (for example, the creditor of the seller) as a proper plaintiff, who is entitled to dispute the transaction of share sale on condition that they prove that the agreement infringed their rights or legitimate interests.

7. The courts should accept the right of the buyer of shares to claim against the seller concerning the legal and objective defects of the company, the shares of which were acquired when the seller has been assumed the appropriate warranties. In the case of breach of the

warranties it may be considered that the seller has transferred the *object, which does not satisfy the conditions of the agreement* in a sense of paragraph 1 of Article 6.327 and paragraph 1 of Article 6.333 of the Civil Code of the Republic of Lithuania..

8. There again, in cases where a sale of close company shares *may be equated to the business transfer*, even in default of contractual warranties of the seller, the courts on the ground of paragraph 4 of Article 1.5, paragraph 1 of Article 1.8, paragraphs 1-2 of Article 6.193 and Article 6.195 of Civil Code of the Republic of Lithuania and taking into consideration the real goal (will) of the parties of transaction should accept a possibility of application of *statutory protection regarding defects of thing (enterprise)*.

9. When applying a *reduction of share price* as a mean of protection of buyer‘s rights the courts should calculate the reduced price of shares in the following way: to multiply the factual price of shares by agreed price and divide this amount from the value that the shares would have if there are no defects[3]. The buyer has to prove the extents of value of shares. Also in such cases the courts should give a particular weight to the results of appropriate expertise (estimation of value).

10. When solving the cases related to non-competition covenants made additionally by the parties of business transfer the author recommends for courts to follow the rules indicated in conclusion No. 12 of the dissertation. The courts should give the *equivalent and composite* weight for all factors (subjects, territory, scope, duration) of reasonableness (proportionality) of such covenants. Also the courts should clearly *argue* and *motivate* their decisions in such cases. It is also recommended for Competition Council to follow all mentioned rules when assessing the admissibility of non-competition commitments assumed by the parties of concentration.

[3] I.e. the method of calculation may be expressed in the following formula: M = (R x S) / K, where M – reduced price, R – real value, S – contractual price, K – value of shares without defects.

LIST OF ACADEMIC PUBLICATIONS

1. Bitė V., Kiršienė J. The juridical assessment of the shareholders' preconceived refusal from the pre-emption right to acquire the shares offered for sale. *Jurisprudencija*. 2008, 5 (107): 61-70.
2. Bitė V. Nature and legal assessment of the contractual warranties in the business sale agreement. *Studies of Social Sciences*. 2009, 1 (1): 129-146.

ACADEMIC INTERNSHIPS:

1. Swiss Institute of Comparative Law (Lausanne, Switzerland). Duration: 2 months (since 01/03/2008 till 30/04/2008).

CURRICULUM VITAE

Personal information:

Date of birth	26 May 1981
Place of birth	Raseiniai, Lithuania
Marital status	married
E-mail	virginijus@gmail.com

Education:

2003 – 2005	LL. M. (with specialization in Civil Law), Mykolas Romeris University
1999 – 2003	LL. B., Law University of Lithuania (now: Mykolas Romeris University)

Professional activity:

Since 2008	Attorney-at-law, in Vilnius, Lithuania. Specialization: Civil Law, Contract Law, Commercial Law, Corporate Law
Since 2006	Assistant, at Department of Business Law, Mykolas Romeris University, Lithuania
2006-2008	Assistant of Attorney-at-law, in Vilnius, Lithuania. Specialization: Civil Law, Contract Law, Commercial Law, Corporate Law
2005-2006	Assistant, at Department of Civil and Commercial Law, Mykolas Romeris University, Lithuania
2004-2006	Lawyer at the at business and legal consulting firm UAB „Juridicon“, Vilnius, Lithuania

Academic internships:

2008	Swiss Institute of Comparative Law (Lausanne, Switzerland). Duration: 2 months.

Languages:

Lithuanian – native speaker
Russian – very good
English – very good

Virginijus Bitė

UŽDAROSIOS BENDROVĖS AKCIJŲ PARDAVIMAS, KAIP VERSLO PERLEIDIMO BŪDAS

Santrauka

ĮVADAS

Tyrimo problematika ir darbo aktualumas. Verslo perdavimas – tai trečioji (po verslo įkūrimo ir augimo) svarbiausia verslo gyvavimo ciklo stadija. Todėl verslo praktikoje nuolat vykdomi įvairūs verslo pardavimai, įmonių įsigijimai, susiliejimai ir pan. Verslo pardavimo sandorių suaktyvėjimas paprastai sutampa su ekonominio pakilimo laikotarpiais. Pasaulyje iki šios dienos buvo šešios įmonių susiliejimų ir įsigijimų (angl. *Mergers & Acquisitions*) bangos: XIX a. paskutiniame dešimtmetyje, XX a. trečiajame, septintajame, devintajame ir paskutiniame dešimtmečiuose bei paskutinė - 2003-2008 m. Be to, kaskart verslo perleidimo sandorių mastas didėja, jie sudėtingėja, kartu keldami vis daugiau teisinių klausimų.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę (nuo 1990 m.) Lietuvoje pradėjo plėtotis įvairūs verslai, jie buvo ir yra kuriami bei perleidžiami. Vienas populiariausių verslo pardavimo būdų Lietuvoje, kaip ir daugumoje užsienio valstybių, yra bendrovės, vykdančios konkretų verslą, akcijų pardavimas. Tiesa, įsigaliojus 2000 m. Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui[4] (toliau – LR CK), įstatymo leidėjo buvo pasiūlytas naujas verslo perleidimo būdas – įmonės kaip objekto pirkimas-pardavimas (LR CK 6.402 str.), tačiau dėl sandorio sudarymo procedūrų paprastumo bendrovės akcijų pardavimas išlieka dominuojančiu verslo pardavimo būdu.

Tenka konstatuoti, kad Lietuvos teisinė bazė akcijų pardavimo ir verslo perdavimo klausimais neturi gilių tradicijų, o ir dabar galiojantis reglamentavimas nėra pakankamai aiškus. Negausi ir teismų praktika, kurioje būtų analizuoti akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo teisiniai aspektai. Dėl verslo ir teisinio reglamentavimo tradicijų stokos Lietuvos verslininkai bei verslo perleidimo srityje dirbantys teisininkai-praktikai perėmė ir aktyviai naudoja užsienio valstybių patirtį. Verslo (akcijų) perleidimo sandoriai sudaromi naudojant kitose valstybėse, ypač bendrosios teisės šalyse sukurtus sutarčių šablonus, kurių tinkamumas bei leistinumas Lietuvos teisinėje sistemoje dar nėra „patikrintas“ teismų praktikos ir teisės doktrinos.

Taigi, akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo problematika sietina su daugeliu kasdieninės teisinės praktikos ir teisės doktrinos klausimų. Visų pirma, neaišku, ar tas faktas, kad sandorio tikruoju tikslu yra ne paprasčiausiai akcijų kaip vertybinių popierių perleidimas, bet verslo (įmonės) perdavimas, lemia kokius nors sandorio teisinių aspektų aiškinimo ir taikymo, šalių atsakomybės ypatumus? Ar grynąjį akcijų pardavimą reglamentuojančių teisės normų „sausas“ taikymas tokiems sandoriams nepažeis abiejų šalių ar kurios nors iš jų teisėtų interesų? Kaip teisiškai turėtų būti vertinami ir kokias teisines pasekmes sukelti specifiniai tokių sandorių sudarymo veiksmai (ikisutartinis bendrovės būklės patikrinimas, įvairūs ikisutartiniai dokumentai, akcijų perleidimo suvaržymai ir t.t.)? Ypač jautrus ir ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje diskutuojamas klausimas yra, ar akcijų pirkėjas gali reikšti garantinius reikalavimus pardavėjui ne tik dėl akcijų, bet ir dėl bendrovės, jos vykdomo verslo (turimos įmonės) trūkumų? Galiausiai, Lietuvos teisėje nėra visiškai aiškus ir verslo perleidimo sandoriams būdingų nekonkuravimų susitarimų teisėtumo bei pasekmių klausimas.

Į minėtus ir daugelį kitų darbe keliamų klausimų iki šiol sunku rasti aiškių atsakymų ne tik įstatymų normose, bet ir teismų praktikoje bei teisės doktrinoje. Be to, panašūs probleminiai klausimai keliami bei aktyviai diskutuojami ir kitose Europos valstybėse, net ir tose, kuriose bendrovės dalių (akcijų) perleidimas žinomas dar nuo XIX a. pabaigos.

Minėta problematika, taip pat šiuolaikinio verslo tarptautinis pobūdis bei verslo perleidimo sandorių įtaka Lietuvos ekonomikos raidai būtent ir lemia pasirinktos temos aktualumą. Visai neseniai pasibaigė paskutinioji minėta įmonių įsigijimų banga, todėl galima prognozuoti su verslo perleidimu akcijų pardavimo būdu susijusių ginčų ir bylų skaičius teismuose didėjimą. Todėl autorius tikisi, kad šis darbas taps instrumentarijumi teismams sprendžiant tokio pobūdžio bylas, o gal prisidės prie to, kad teisinių ginčų verslo perleidimo sandorių srityje būtų mažiau. Atsižvelgiant į visas šias aplinkybės, bendrovės akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo probleminių aspektų mokslinė analizė yra būtina.

Tyrimo objektas. Šio darbo objektas yra uždarosios bendrovės[5] akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo teisiniai santykiai, jų teisinis reguliavimas bei praktinis taikymas ir aiškinimas.

---

[4] *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262 (2008-12-30 d. redakcija).

[5] Dėl įvairiose valstybėse besiskiriančių konkrečių bendrovės teisinių formų pavadinimų ir visoms jurisdikcijoms būdingo bendrovių skirstymo į atvirąsias (angl. *public*) ir uždarąsias (angl. *closed*), disertacijoje naudojama apibendrinanti uždarosios bendrovės sąvoka. Lietuvoje uždarosios bendrovės formą atitinka uždaroji akcinė bendrovė (UAB).

Galima konstatuoti, kad verslo perleidimo požymius daug dažniau atitinka būtent uždarųjų bendrovių akcijų perleidimas, kadangi uždarosios bendrovės yra ta tikroji verslo vykdymo priemonė, skirtingai nuo atvirųjų (angl. *public*) bendrovių, kurios yra labiau skirtos investavimui. Šie aspektai lėmė šio tyrimo objekto susiaurinimą iki uždarosios bendrovės akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo, netiriant atvirųjų bendrovių (akcinių bendrovių) akcijų pardavimo klausimų, pasižyminčių sava specifika, susijusia su viešosios prekybos vertybiniais popieriais taisyklėmis.

Tyrimo dalykas yra materialinio teisinio pobūdžio uždarosios bendrovės akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo aspektai, reguliuojami civilinės teisės. Todėl darbe neanalizuojami akcijų pardavimo mokestiniai, taip pat sandorių finansavimo, šalių santykių po sandorio užbaigimo aspektai, tarptautinės privatinės teisės klausimai ir pan.

Tyrimo tikslas – sistemiškai išanalizuoti akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo svarbiausius teisinius aspektus, nustatyti aktualiausias teorines ir praktines šio instituto aiškinimo bei taikymo problemas ir, atsižvelgiant į kitų valstybių patirtį bei pasaulines tendencijas, pateikti pasiūlymus ir rekomendacijas šių problemų efektyviam sprendimui bei teisės normų patobulinimui, tokiu būdu papildant nacionalinės teisės doktriną šioje srityje.

Šiam tikslui pasiekti iškeliami šie **darbo uždaviniai**:

1. Atskleisti uždarosios bendrovės akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo sampratą, diagnozavimo kriterijus ir specifinius bruožus.
2. Išanalizuoti esminius teisinius ikisutartinės verslo perleidimo parduodant akcijas stadijos aspektus.
3. Ištirti ir įvertinti taikomus ir verslo perleidimo sandoriams reikšmingus uždarosios bendrovės akcijų pardavimo suvaržymus, būtinus sutikimus (leidimus) bei formalius sandorio įforminimo reikalavimus.
4. Išanalizuoti akcijų pardavėjo kaip verslo perleidėjo atsakomybės už parduoto objekto trūkumus ypatumus.
5. Ištirti verslo perleidimo kontekste sandorio šalių sudaromus nekonkuravimo susitarimus (įsipareigojimus), išskirti (diagnozuoti) tokių susitarimų teisėtumo (leistinumo) sąlygas bei nustatyti jų pažeidimo pasekmes.

Atliekdamas tyrimą aukščiau nurodytais aspektais, autorius siekė nustatyti aktualiausias teorines bei praktines problemas ir pateikti pasiūlymus teisės normų patobulinimui bei rekomendacijas teismams.

Darbo naujumas ir jo reikšmė. Lietuvos teisės doktrinoje akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo tema yra praktiškai nenagrinėta, išskyrus fragmentišką atskirų

bendrovės akcijų pirkimo-pardavimo aspektų aptarimą, nepateikiant sisteminės mokslinės analizės. Verslo perleidimo instituto (įskaitant ir akcijų pardavimą) tyrimų kitose valstybėse taip pat nėra daug, o daugumoje atliktų tyrimų bendrovės akcijų pardavimo teisiniai aspektai analizuojami aptariant tokių sandorių reglamentavimą konkrečioje teisinėje sistemoje arba pateikiamos labiau praktinio pobūdžio lyginamosios studijos, tiksliau – bendra informacija apie verslo perleidimo reglamentavimą ir praktiką atskirose jurisdikcijose.

Taigi, šioje disertacijoje pirmą kartą Lietuvoje pateikiama išsami sisteminė uždarosios bendrovės akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo analizė. Todėl integruotas, kompleksinis tyrimas šioje srityje yra reikšmingas, visų pirma, teoriniu–doktrininiu požiūriu.

Šio darbo praktinė reikšmė taip pat turi būti pažymėta. Tyrimo metu išsamiai yra išnagrinėti užsienio ir Lietuvos teisės aktai, doktrina bei teismų praktika, susijusi su akcijų pirkimo-pardavimo teisinių santykių teisiniais aspektais, o atlikus tyrimą yra pateikiami praktiniai pasiūlymai, kurie turėtų padėti Lietuvos teisėje išspręsti akcijų pardavimo klausimus, nepažeidžiant protingo balanso tarp verslo pardavėjo, verslo pirkėjo ir trečiųjų asmenų interesų, arba bent jau būti inovatyvių idėjų šaltiniu Lietuvos įstatymų leidėjui. Šis tyrimas, pateikiantis koncentruotą užsienio šalių patirties apžvalgą ir Lietuvos teisinės bazės analizę, gali būti šaltiniu teismams, susiduriantiems su neaiškiais teisės normų aiškinimo ir taikymo klausimais akcijų pardavimo kontekste, o taip pat ir teisininkams-praktikams, rengiantiems tokius sandorius įforminančius dokumentus, konsultuojant verslo pirkėjus ir pardavėjus bei ginant pažeistas jų teises teismuose.

Be to, atliktas tyrimas gali paskatinti arba būti pagrindu tolimesnėms mokslinėms diskusijoms šia tema, ieškant optimalių iškeltų probleminių klausimų sprendimų, o taip pat tapti atspirties tašku šioje disertacijoje neanalizuotų akcijų pardavimo aspektų tyrimams.

Ginamieji disertacijos teiginiai:

1. Verslo perleidimas - tai *verslo (kaip komercinės veiklos) ekonominio valdytojo pasikeitimas*, kai iš vieno subjekto kitam *perduodamos* (visam laikui arba laikinai) *teisės/galimybės priimti ekonominius ir strateginius sprendimus* vykdant konkretų verslą (komercinę veiklą) ir *teisės/galimybės disponuoti pelnu/nuostoliu* iš tos veiklos.
2. Verslo perleidimo požymius dažniausiai atitinka būtent *uždarųjų bendrovių*, t.y. bendrovių, kurių *akcijos negali būti platinamos viešai* ir kurių *akcijų perleidimui taikomi apribojimai*, akcijų perleidimas.
3. Įstatymas pardavėjo atsakomybę už parduoto objekto trūkumus apriboja išankstinio *pirkėjo žinojimo* taisykle, kuri verslo perleidimo parduodant akcijas

sandorių atvejais tam tikra prasme netiesiogiai suponuoja akcijų pirkėjo pareigą atlikti įsigyjamos bendrovės būklės patikrinimą (*due diligence*).

4. Uždarosios bendrovės akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo atveju akcijų pirkėjui turėtų būti leidžiama pasinaudoti įstatymine apsauga dėl daikto (įmonės) trūkumų.
5. Akcijų pardavėjo ir pirkėjo verslo perleidimo kontekste sudaromi nekonkuravimo susitarimai turėtų būti pripažinti teisėtais (leistinais), jeigu jie sudaryti teisėtų interesų apsaugos tikslu ir yra protingi (proporcingi).

DARBO METODOLOGIJA

Atliekant šį tyrimą ir siekiant tyrimo tikslo bei formuluojant išvadas, pasiūlymus ir rekomendacijas buvo naudojami įvairūs moksliniai metodai. Pagrindiniai darbe taikyti metodai: *lingvistinė, dokumentų (šaltinio turinio), loginė, sisteminė, teleologinė, istorinė, lyginamoji, kritinė* analizė.

Lingvistinis metodas naudotas aiškinant teisės normų bei teismų sprendimų formuluotes, atskiras sąvokas.

Dokumentų (šaltinio turinio) analizės metodas pasitelktas nustatant Lietuvos ir užsienio teisės normų, teismų sprendimų, teisės doktrinos darbų turinį bei tikrąją prasmę.

Loginės analizės metodais (*indukcijos, dedukcijos, sintezės*) naudotasi analizuojant teorinę ir praktinę medžiagą, formuluojant pagrįstus, argumentuotus ir logiškus apibendrinimus, išvadas, pasiūlymus ir rekomendacijas.

Sisteminės analizės metodas leido nuosekliai analizuoti akcijų pardavimo teisinį reglamentavimą.

Teleologinis (įstatymo leidėjo ketinimų, teisės normų paskirties) metodas panaudotas nagrinėjant atitinkamų teisės institutų, teisės normų tikslus bei paskirtį.

Istorinis metodas yra panaudotas uždarosios bendrovės instituto genezei, atskirų su akcijų pardavimu susijusių aspektų teisinio reglamentavimo raidai ištirti.

Nors tyrimo tikslas nebuvo pateikti išsamią lyginamąją uždarosios bendrovės akcijų pardavimo analizę, tačiau *lyginamasis metodas* yra naudojamas lyginant daugelio Europos valstybių teisinį reglamentavimą bei teismų praktiką analizuojamais akcijų pardavimo klausimais, ieškant galimų sprendimo variantų nustatytoms Lietuvos teisinio reglamentavimo problemoms ir teisės spragoms, modeliuojant galimus teisinės bazės tobulinimo pasiūlymus.

Kritinės analizės metodo pagalba yra kritiškai vertinamos akcijų pardavimą reglamentuojančios teisės normos, teismų praktika, doktrininis aiškinimas, nurodomi jų privalumai ir trūkumai.

DISERTACIJOS TURINIO APŽVALGA

Darbo struktūrą nulėmė išsikelti tyrimo uždaviniai – kiekvienam jų skiriama atitinkama darbo dalis (skyrius). Kiekvienas skyrius užbaigiamas konkretaus skyriaus apibendrinimu.

Pirmajame skyriuje analizuojamos pagrindinės sąvokos (tokios kaip verslas, verslo perleidimas ir kt.), leidžiančios nuosekliai pereiti prie konkrečių akcijų pardavimo aspektų analizės. Atskleidžiama akcijų pirkimo-pardavimo, kaip verslo perleidimo būdo, samprata, nuo kitų verslo perleidimo būdų atribojantys kriterijai. Išsamiai ir nuosekliai išskiriami (diagnozuojami) kriterijai, lemiantys akcijų pardavimo pripažinimą verslo perleidimu. Be to, siekiant paaiškinti būtent uždarosios bendrovės akcijų pardavimo tyrimo išskirtinumą, atskleidžiama uždarosios bendrovės samprata, specifiniai bruožai bei evoliucija.

Antrajame darbo skyriuje yra tiriami verslo perleidimui itin reikšmingos ikisutartinės sandorio stadijos teisiniai aspektai. Atskleidžiama ikisutartinės (derybų) stadijos samprata ir reikšmė verslo perleidimo kontekste, analizuojami sudaromi ikisutartiniai dokumentai, jų teisinės pasekmės, verslo perleidimo sandorio šalių ikisutartinės pareigos. Didelis dėmesys skiriamas bendrovės būklės patikrinimo sampratos ir reikšmės analizei, taip pat verslo perleidimo sandorio šalių ikisutartinės atsakomybės teoriniams bei praktiniams aspektams.

Trečiame skyriuje analizuojami įvairūs akcijų perleidimo apribojimai, su kuriais susiduria verslo perleidimo sandorio šalys, ypač Lietuvos teisėje taikoma akcininkų pirmumo teisė įsigyti parduodamas akcijas, taip pat ES ir nacionaliniu lygiu vykdoma koncentracijų kontrolė bei kiti tokių sandorių atveju būdingi sutikimai (leidimai). Be to, tiriamas dabar galiojančių akcijų pardavimo sandorių formos reikalavimų efektyvumas ir pakankamumas, duomenų apie uždarosios bendrovės akcininkus viešos registracijos įtvirtinimo tikslingumas, pasiūlomas tokios registracijos modelis.

Ketvirtasis skyrius skirtas akcijų pardavėjo atsakomybės už trūkumus ypatumų analizei. Iš pradžių analizuojama įstatyminė akcijų pirkėjo apsauga, analizuojama galimybė akcijų perleidimo sandoriams taikyti daiktų (įmonės) trūkumų normas. Taip pat tiriami ir sutartinių pardavėjo garantijų aspektai, akcijų pirkėjo teisių gynimo būdai bei sandorio

pripažinimo negaliojančiu dėl suklydimo ir apgaulės ypatumai akcijų (verslo) perleidimo atveju.

Penktajame disertacijos skyriuje atskleidžiama verslo perleidimo šalių sudaromų nekonkuravimo susitarimų samprata, išskiriamos ir analizuojamos tokių susitarimų teisėtumo (leistinumo) sąlygos, analizuojamos įsipareigojimų nekonkuruoti pažeidimo teisinės pasekmės.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Atliktos visapusiškos su nagrinėjama tema susijusių aktualių Lietuvos ir užsienio teisės aktų, teismų praktikos bei mokslinės literatūros mokslinės analizės pagalba buvo suformuluotos šios pagrindinės išvados:

Dėl uždarosios bendrovės akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo sampratos:

1. Verslo perleidimu bendrovės akcijų pirkimas-pardavimas turėtų būti pripažintas tuomet, kai tokio sandorio *ekonominis tikslas* (abiejų sandorio šalių tikroji valia) yra perleisti verslą (įmonę), o ne paprasčiausiai bendrovės akcijas kaip vertybinius popierius. Minėtas sandorio tikslas gali būti nustatytas pagal šiuos pagrindinius kriterijus: 1) perleidžiamų *akcijų kiekis*; 2) perleidžiamos *veikiančios (realiai verslą vykdančios)* bendrovės akcijos. Be to, fakultatyviniais kriterijais gali būti sandorio *kainos dydis ir struktūra* bei *kitos sandorio sąlygos (aplinkybės)*.

Bendrovės akcijų pardavimo pripažinimą verslo perleidimu turėtų lemti tik tokio akcijų kiekio perleidimas, kuris faktiškai reiškia *verslo (kaip komercinės veiklos) ekonominio valdytojo pasikeitimą*, kai iš vieno subjekto kitam *perduodamos* (visam laikui arba laikinai) *teisės/galimybės priimti ekonominius ir strateginius sprendimus* vykdant konkretų verslą (komercinę veiklą) ir *teisės/galimybės disponuoti pelnu/nuostoliu* iš tos veiklos. Kaip taisyklė, sandorio objektu turėtų būti *dviejų trečdalių ar didesnė* balsavimo teisių dauguma, jeigu bendrovės įstatai nenustato didesnės daugumos. Mažesnio kiekio akcijų perleidimas taip pat gali būti pripažintas verslo perleidimu, jeigu akcijų įgijėjui verslo kontrolė perduodama kitokių sutarčių pagalba. Be to, *neturėtų būti įskaitomos pirkėjui jau priklausančios* konkrečios bendrovės akcijos. Reikšmingas kiekis gali būti perleistas ir keliais atskirais sandoriais, jeigu visus sandorius sieja vieninga šalių valia perleisti įmonės kontrolę ir tie sandoriai negali būti vertinami atskirai vienas nuo kito.

2. Verslo perleidimo požymius dažniausiai atitinka būtent *uždarųjų bendrovių*, t.y. bendrovių, kurių *akcijos negali būti platinamos viešai* ir kurių *akcijų perleidimui taikomi*

apribojimai, akcijų perleidimas. Lietuva priskirtina tai valstybių grupei, kur uždarosios bendrovės formai buvo paliktas akcinio kapitalo požymis (t.y. kapitalo dalijimas į akcijas), ir Lietuvoje uždarosios bendrovės modelį atitinka uždaroji akcinė bendrovė (UAB).

Dėl ikisutartinės (derybų) akcijų pardavimo stadijos ypatumų:

3. Ikisutartinė (derybų) sandorio stadija uždarosios bendrovės akcijų pardavimo kaip verslo perleidimo būdo sandoriuose yra ypač svarbi. Be bendrųjų visiems sandoriams taikomų taisyklių (pvz., šalims nustatytų bendrųjų sąžiningumo, informavimo ir konfidencialumo pareigų) ikisutartinė stadija čia pasižymi šiais paminėtinais ypatumais:

- *informavimo pareiga labiau priskirtina akcijų pardavėjui*, kuris privalo atskleisti pirkėjui esminę informaciją tiek apie parduodamas *akcijas*, tiek ir apie bendrovės vykdomą *verslą (įmonę)*;
- tokiems sandoriams ypač yra būdingas perkamos bendrovės būklės patikrinimo (angl. *due diligence*) etapas. LR CK normų analizė leidžia daryti išvadą, kad egzistuoja *pirkėjo pareiga adekvačiai domėtis*, o šios pareigos neįvykdymas gali atimti iš pirkėjo galimybę vėliau pasinaudoti savo teisių gynimo būdais. Minimaliai toks patikrinimas turėtų apimti viešos informacijos bei pirkėjui itin reikšmingų perkamos bendrovės aspektų patikrinimą;
- Nukentėjusioji šalis gali reikalauti *tiesioginės žalos (nuostolių)* atlyginimo, *prarastos galimybės piniginės vertės* priteisimo, o pažeidus konfidencialumo pareigą - ir *skolininko gautos naudos* priteisimo. Negautos pajamos negali būti priteisiamos.

4. *Prarastos galimybės piniginės vertės* priteisimas galimas tik *išimtinais atvejais*, kai yra šios sąlygos: 1) nesąžiningos šalies elgesio nulemtas nukentėjusios šalies *pagrįstas tikėjimas* sutarties sudarymu; 2) nukentėjusiosios šalies atsisakymas *realių galimybių* sudaryti sutartį *su trečiuoju asmeniu*; 3) kaltosios šalies *nepagrįstas atsisakymas sudaryti sutartį*; 4) prarastos galimybės *realumo* įrodymas; 5) *priežastinis ryšys* tarp atsakovo neteisėtų veiksmų ir prarastos galimybės; 6) to reikalauja *teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principai*; 7) paties *ieškovo pakankamas apdairumas bei rūpestingumas*. Vienu iš galimų nuostolių apskaičiavimo būdų (konkrečiai, kai nukentėjusioji šalis sudaro kitą, nesudarytąją pakeičiančią, pagrindinę sutartį) gali būti kainų skirtumo principas. Tokiu atveju priteistini nuostoliai turėtų būti apskaičiuojami, atsižvelgiant į sutarties, kuri nebuvo sudaryta su trečiuoju asmeniu, kainos ir sutarties, kuri galiausiai buvo sudaryta, kainos skirtumą.

Dėl uždarosios bendrovės akcijų pardavimo suvaržymų ir papildomų reikalavimų:

5. Lietuvoje pasirinkta „pirmumo sąlygos“ („pasiūlymo“) akcijų perleidimo apribojimų sistema - akcininkų pirmumo teisė įsigyti parduodamas uždarosios bendrovės akcijas. Objektinės pirmumo teisės išankstinis atsisakymas vertintinas kaip sandoris, ribojantis asmens teisnumą, ir todėl negaliojantis. Tačiau galimas prievolinių įsipareigojimų dėl ateityje atsirasiančios subjektinės pirmumo teisės prisiėmimas, jeigu prievolės dalykas bus pakankamai apibrėžtas, o pats įsipareigojimas bus sąžiningas, protingas, teisingas ir nediskriminuojantis.

6. Verslo perleidimo atveju yra reikšminga ir nacionalinė bei ES koncentracijų kontrolė. Abiem atvejais koncentracijų kontrolės taikymo bendrosios sąlygos yra: 1) *koncentracijos buvimas* (verslo perleidimas akcijų pardavimo būdu visuomet atitiks šią sąlygą); ir 2) tam tikrų *apyvartos kriterijų* viršijimas (akcijų perleidimo atveju skaičiuojamos akcijų pirkėjo ir įsigyjamos bendrovės apyvartos). Kita vertus, šalys gali pasiūlyti *pakankamus, išsamius*, *veiksmingus* ir *operatyvius* įsipareigojimus (*konkurencijos gynimo priemones*) neigiamo poveikio konkurencijai pašalinimui. Vis dėlto, tinkamais paprastai turėtų būti pripažįstami tik *struktūriniai*, bet ne elgesio įsipareigojimai.

7. Tam tikrais atvejais uždarosios bendrovės akcijų perleidimui gali reikėti gauti ir pardavėjo sutuoktinio, specifinių įmonių (bankų, draudimo įmonių) veiklą prižiūrinčių institucijų, šalių vidinių organų (jei tai numatyta įstatuose) ar šalių arba perleidžiamos bendrovės sudarytų sutarčių kontrahentų sutikimus (leidimus). Vienais atvejais sutikimo negavimas gali lemti akcijų perleidimo sandorio pripažinimą *niekiniu* (negavus specifinių įmonių veiklą prižiūrinčių institucijų leidimo), kitais – būti sandorio *ginčijimo pagrindu* (negavus sutuoktinio ar vidinių organų sutikimo), o dar kitais (negavus kontrahentų sutikimų (leidimų)) – galimos tik konkrečioje sutartyje numatytos pasekmės (*sutartinė atsakomybė*), bet ne sandorio ginčijimas (išskyrus, jeigu įrodomos visos *actio Pauliana* sąlygos).

8. Lietuvoje *nėra pagrindo nustatyti privalomos notarinės formos* uždarosios bendrovės akcijų perleidimui. Tačiau, teisinio aiškumo ir akcininkų sudėties skaidrumo užtikrinimo tikslais autorius siūlo įdiegti tokį *uždarosios bendrovės akcininkų duomenų viešos registracijos modelį*: 1) Juridinių asmenų registrui turi būti pranešama apie bet kokius uždarosios bendrovės akcininkų sudėties (akcininkų sąrašo) pasikeitimus; 2) pranešama ta pačia tvarka, kaip ir šiuo metu nustatyta pranešimui apie vienintelio akcininko duomenis; 3) be viešos registracijos šalys negali panaudoti akcijų perleidimo fakto prieš trečiuosius asmenis; 4) uždarosios bendrovės akcininkų sąrašas būtų viešas; 5) turėtų būti galimybė tokį pranešimą pateikti ir elektroniniu būdu.

Dėl uždarosios bendrovės akcijų pardavėjo atsakomybės už parduoto objekto trūkumus ypatumų:

9. Tais atvejais, kai akcijų pardavimas konkrečios bylos aplinkybėmis gali būti prilygintas verslo (įmonės) perleidimui, akcijų pirkėjui turėtų būti leidžiama pasinaudoti *įstatymine apsauga dėl daikto (įmonės) trūkumų*. Tokiu atveju galėtų būti taikomos bendrosios LR CK straipsniuose numatytos pirkėjo teisės, galbūt atsižvelgiant į LR CK 6.408 straipsnio nuostatas, reglamentuojančias įmonės su trūkumais perdavimo teisines pasekmes. Vis dėlto, didesnė akcijų pirkėjo apsauga gali būti užtikrinta sutartinių pardavėjo garantijų pagalba.

10. Įstatymas pardavėjo atsakomybę už parduoto objekto trūkumus apriboja išankstinio *pirkėjo žinojimo* (faktinio arba numanomo) taisykle, kuri netaikoma, jei pardavėjas prisiėmė sutartines *kokybės garantijas* ir (arba) *tyčia nuslėpė trūkumus*. Bendrovės būklės patikrinimo neatlikimas įsigyjant verslą akcijų perleidimo būdu gali būti pateisinamas tik *išimtinais atvejais*, kai akcijų pirkėjas turi pakankamą pagrindą pasitikėti objekto (tiek akcijų, tiek ir įmonės (verslo)) kokybe. Pirkėjo *faktiniam žinojimui* turėtų būti priskirtas ir pirkėjo agentų žinojimas (*priskirtasis žinojimas*). Vykdytinais pripažintini ir *aiškiai išreikšti* bei *protingi* sutartiniai akcijų pardavėjo atsakomybės apribojimai, išskyrus pardavėjo *tyčios* ir *didelio neatsargumo* atvejus.

11. Tais atvejais, kai akcijų pardavimas gali būti prilygintas verslo (įmonės) pardavimui, pirkėjas gali remtis suklydimu (apgaule) ne tik dėl akcijų, bet ir dėl *bendrovės (įmonės) savybių*, jeigu įrodys, kad šios konkrečios savybės (rodikliai) turėjo *esminės reikšmės* sandoriui.

Dėl verslo perleidimo šalių sudaromų nekonkuravimo susitarimų (įsipareigojimų):

12. Nekonkuravimo susitarimai turėtų būti pripažinti teisėtais (leistinais), jeigu išpildomos šios sąlygos: 1) *teisėto apribojimų tikslo*; ir 2) *apribojimų proporcingumo (protingumo)* jų *trukmės*, *dalyko (turinio)*, geografinės taikymo srities (*teritorijos*) ir *subjektų* aspektais. Pirmoji sąlyga reikalauja, kad tokių susitarimų tikslas būtų šalių (paprastai *verslo pirkėjo*) *teisėtų interesų apsauga* - siekis užtikrinti *nesumažėjusios vertės* objekto (įmonės, verslo) perdavimą pirkėjui (*tiesioginės sąsajos* ir *būtinumo* koncentracijos vykdymui kriterijai). Antroji sąlyga reiškia, kad tokie susitarimai neturi suvaržyti konkurencinių veiksmų daugiau, negu *protingai būtina* teisėtam tikslui pasiekti, t.y. protingumo (proporcingumo) reikalavimus konkrečiu atveju turi atitikti: a) apribojimų *subjektai* (paprastai tik *aktyvus akcijų pardavėjas*); b) *turinys* (turi apimti tik su parduotu verslu *susijusias faktines* bendrovės ūkinės-komercinės veiklos rūšis); c) *teritorija* (paprastai tik tos rinkos, kuriose

realiai buvo vykdomas verslas iki perleidimo); ir d) *trukmė* (paprastai du metai vien tik firmos prestižo perleidimo atveju ir trys metai, kai perleidžiamas tiek firmos prestižas, tiek ir pažangioji patirtis).

Nekonkuravimo susitarimo pažeidimo atveju atsakovui gali būti taikoma *sutartinė atsakomybė*. Pirkėjas taip pat turėtų teisę kreiptis į teismą dėl *neteisėtų veiksmų nutraukimo* ir (arba) padarytos *žalos*, įskaitant pirkėjo *prarastas pajamas* ir pardavėjo iš neteisėtų veiksmų *gautą naudą*, atlyginimo (LR KĮ 17 str. 1 d. 1-2 p.).

Remiantis atliktu tyrimu ir pateiktomis išvadomis, buvo pasiūlyti galiojančių Lietuvos Respublikos teisės aktų pakeitimai:

1. **Papildyti LR ABĮ 47 straipsnį 9 dalimi** ir išdėstyti ją taip:

„9. Kai uždarosios akcinės bendrovės akcijos parduodamos kitam bendrovės akcininkui, šis straipsnis netaikomas, jei ko kita nenumato bendrovės įstatai.“

2. **Papildyti LR ABĮ 34 str. 4 dalį 2 punktu**, buvusius 2-8 punktus atitinkamai laikant 3-9 punktais, ir išdėstyti ją taip:

„4. Valdyba priima:

1) sprendimus bendrovei tapti kitų juridinių asmenų steigėja, dalyve;

2) sprendimus dėl bendrovės turimų kitų juridinių asmenų dalių (akcijų, pajų) perleidimo;

3) sprendimus steigti bendrovės filialus ir atstovybes;

4) <...> ...“

Taip pat **pakeisti LR ABĮ 34 str. 5 d.** ir išdėstyti ją taip:

"5. Įstatuose gali būti numatyta, kad valdyba, prieš priimdama šio straipsnio 4 dalies 2, 4, 5, 6 ir 7 punktuose nurodytus sprendimus, turi gauti visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimą. Visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimas nepanaikina valdybos atsakomybės už priimtus sprendimus.“

3. **Pakeisti LR ABĮ 14 str. 4 d.** ir išdėstyti ją taip:

„4. Asmuo, įsigijęs visas akcinės bendrovės akcijas ar bet kokią dalį uždarosios akcinės bendrovės akcijų, arba ~~šios~~ akcinės bendrovės visų akcijų savininkas ar bet kokios dalies uždarosios akcinės bendrovės akcijų savininkas, perleidęs dalį bendrovės akcijų kitam asmeniui, apie akcijų įsigijimą ar perleidimą ne vėliau kaip per 5 dienas nuo sandorio sudarymo turi pranešti bendrovei. Pranešime turi būti nurodytas įsigytų ar perleistų akcijų skaičius, akcijos nominali vertė ir duomenys apie akcijas perleidusį ir jas įsigijusį asmenį (fizinio asmens vardas, pavardė, asmens kodas ir gyvenamoji vieta; juridinio asmens pavadinimas, teisinė forma, kodas ir buveinė).“

Taip pat **pakeisti LR ABĮ 37 str. 12 d.** ir išdėstyti ją taip:

„12. Kai visas akcinės bendrovės akcijas įsigyja vienas asmuo arba akcinės bendrovės visų akcijų savininkas perleidžia visas ar dalį bendrovės akcijų kitiems asmenims, taip pat įvykus bet kokiam uždarosios akcinės bendrovės akcijų perleidimui, bendrovės vadovas apie tai ne vėliau kaip per 5 dienas nuo šio Įstatymo 14 straipsnio 4 dalyje nurodyto pranešimo gavimo dienos turi pranešti juridinių asmenų registro tvarkytojui.“

Taip pat **pakeisti Juridinių asmenų registro nuostatų 23.1.2 p.** ir išdėstyti jį taip:

„23.1.2. duomenys apie akcinės bendrovės akcininką, kai akcinės bendrovės akcininkas yra vienas asmuo, taip pat duomenys apie uždarosios akcinės bendrovės akcininkus.“

4. **Papildyti LR CK 6.327 str. 1 d.** ir išdėstyti ją taip:

„1. Parduodamų daiktų kokybė, kiekis ir kiti kriterijai turi atitikti sutarties sąlygas, o jeigu sutartyje nėra nurodymų, - įprastus reikalavimus. Jeigu parduodama teisė ar vertybinis popierius, įgalinantys valdyti daiktą ar įmonę, pardavėjas privalo perduoti pirkėjui ir patį daiktą ar įmonę, atitinkančius šioje straipsnio dalyje nurodytus reikalavimus.“

Taip pat buvo suformuluotos ir rekomendacijos teismams, sprendžiant su uždarosios bendrovės akcijų pardavimu susijusias bylas:

1. Kai teismui pateikiamas ieškinys dėl įsigytų akcijų ir (ar) bendrovės (įmonės, verslo) trūkumų ar kitų su uždarosios bendrovės akcijų perleidimu susijusių reikalavimų, teismams būtų tikslinga, visų pirma, įvertinti, ar konkrečios bylos atveju bendrovės akcijų pardavimas gali būti prilygintas verslo perleidimui. Atlikdami tokį įvertinimą, teismai turėtų vadovautis disertacijos išvadoje Nr. 4 išdėstytais kriterijais.

2. Spręsdami dėl uždarosios bendrovės akcijų pirkėjo reikalavimų, susijusių su paaiškėjusiais įsigytų akcijų ir (arba) bendrovės trūkumais, teismai turėtų atsižvelgti ir į paties pirkėjo veiksmus – konkrečiai, ar jis tinkamai įvykdė *pareigą domėtis*, t.y. ar jis atliko bendrovės būklės patikrinimą ir ar domėjosi perkama bendrove tiek, kiek domėtųsi bet kuris kitas atidus ir rūpestingas atitinkamo teisinio statuso ir profesionalumo akcijų pirkėjas (žr. išvadą Nr. 3). Taip pat teismai turėtų taikyti išankstinio *pirkėjo žinojimo taisyklę* ir (arba) sutartyje numatytus akcijų *pardavėjo atsakomybės apribojimus* (žr. išvadą Nr. 10). Jeigu nustatoma, kad pats pirkėjas nebuvo pakankamai atidus ir rūpestingas, kaip to reikalavo konkrečios situacijos aplinkybės, pirkėjo reikalavimas turėtų būti sumažintas arba išvis atmestas.

3. Spręsdami bylas dėl ikisutartinės atsakomybės taikymo, teismai neturėtų patenkinti ieškovo reikalavimo priteisti negautas pajamas (lūkesčių nuostolius). Tokiu atveju

nukentėjusiajai šaliai galėtų būti priteisiami tik *tiesioginiai* nuostoliai, taip pat pasitikėjimo nuostoliai - *prarastos galimybės piniginė vertė*. *Skolininko gauta nauda* gali būti priteisiama tik ikisutartinės konfidencialumo pareigos pažeidimo atveju.

4. Prarastos galimybės piniginę vertę kaip nuostolius teismai turėtų priteisti tik *išimtinais atvejais* (ypač bendrovės pirkimo-pardavimo kontekste), kai yra visos disertacijos išvadoje Nr. 4 išdėstytos sąlygos. Jeigu yra pagrindo taikyti kainų skirtumo taisyklę (t.y. kai buvo sudaryta kita, nesudarytąją pakeičianti, pagrindinė sutartis), teismai turėtų vertinti sutarties, nesudarytos *su trečiuoju asmeniu*, ir sutarties, kuri galiausiai buvo sudaryta, kainas.

5. Spręsdami bylas dėl uždarosios bendrovės akcininkų pirmumo teisės įsigyti parduodamas akcijas, teismams autorius rekomenduoja, be kita ko, laikytis tokios pozicijos:

- uždarosios bendrovės įstatuose gali būti nustatytos tik kiek kitokios pirmumo teisės įgyvendinimo procedūros (sąlygos), bet nepanaikinta pati teisė;
- šios pirmumo teisės netaikymo arba kitokių bendrovės akcijų perleidimo apribojimų nustatymas akcininkų sutartyse turėtų būti pripažįstami vykdytinais akcininkų sutarties šalių atžvilgiu, jeigu šios nuostatos neprieštarauja protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principams;
- šios pirmumo teisės pažeidimo pasekmėmis turėtų būti tik konkretaus akcijų pardavimo sandorio pripažinimas negaliojančiu ir restitucijos taikymas, bet ne pirkėjo teisių ir pareigų perkėlimas akcininkams, kurių pirmumo teisė pažeista;
- objektinės teisės išankstinis atsisakymas turėtų būti vertinamas kaip sandoris, ribojantis asmens teisnumą ir todėl negaliojantis;
- prievolinis įsipareigojimas dėl ateityje atsirasiančios subjektinės pirmumo teisės galėtų būti pripažįstamas galiojančiu ir vykdytinu, jeigu jis atitinka disertacijos išvadoje Nr. 5 nurodytas sąlygas.

6. Tinkamu ieškovu dėl akcijų pardavimo sandorio ginčijimo teismai, remdamiesi LR CK 6.227 str. 3 d., turėtų pripažinti ir *sąžiningą sutarties šalį* ar *bet kurį kitą asmenį* (pvz., pardavėjo kreditorių), jeigu jie įrodo, kad sutartis pažeidė jų teises arba teisėtus interesus.

7. Teismai turėtų pripažinti akcijų pirkėjo teisę reikšti reikalavimus pardavėjui dėl bendrovės, kurios akcijos įsigytos, teisinių ar objektinių trūkumų, jeigu pardavėjas sutartyje buvo prisiėmęs atitinkamas garantijas. Garantijų pažeidimo atveju gali būti laikoma, kad perduotas *sutarties sąlygų neatitinkantis pirkimo objektas* LR CK 6.327 str. 1 d. bei 6.333 str. 1 d. prasme.

8. Kita vertus, net nesant sutartinių pardavėjo garantijų, teismai, remdamiesi LR CK 1.5 str. 4 d., 1.8 str. 1 d., 6.193 str. 1-2 d. bei 6.195 str. ir atsižvelgdami į tikrąjį šalių sandorio

tikslą (valią), turėtų pripažinti *įstatyminių daikto (įmonės) trūkumų normų taikymo galimybę* tais atvejais, kai akcijų pardavimas *gali būti prilygintas verslo (įmonės) perleidimui*.

9. Taikydami *akcijų kainos mažinimą* kaip akcijų pirkėjo teisių gynimo būdą, teismai sumažintą akcijų kainą turėtų apskaičiuoti sudaugindami faktinę akcijų kainą su sutarta kaina ir padalindami iš vertės, kurią akcijos būtų turėjusios, jei nebūtų buvę trūkumų[6]. Įrodyti akcijų vertės dydžius turi pirkėjas. Be to, teismai tokio pobūdžio bylose ypač didelę reikšmę turėtų teikti atitinkamos ekspertizės (vertės nustatymo) rezultatams.

10. Sprendžiant bylas dėl verslo perleidimo sandorio šalių papildomai sudaromų nekonkuravimo susitarimų, teismams autorius rekomenduoja laikytis disertacijos išvadoje Nr. 12 nurodytų taisyklių. Visiems tokių susitarimų protingumo (proporcingumo) faktoriams (subjektų, teritorijos, apimties, trukmės) teismai turėtų teikti *lygiavertę* ir *apjungtą* reikšmę. Be to, tokio pobūdžio bylose teismų sprendimai turėtų būti pakankamai ir aiškiai *argumentuoti* bei *motyvuoti*. Visų minėtų taisyklių rekomenduojama laikytis ir Konkurencijos tarybai, vertinant koncentracijos šalių prisiimtų nekonkuravimo įsipareigojimų leistinumą.

[6] T.y. apskaičiavimo būdas gali būti išreiškiamas tokia formule: M = (R x S) / K, kur M – sumažinta kaina, R – reali vertė, S – sutarties kaina, K – akcijų be trūkumų vertė.

MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1. Bitė V., Kiršienė J. Akcininkų išankstinio atsisakymo pirmumo teisės įsigyti parduodamas akcijas teisinis vertinimas. *Jurisprudencija*. 2008, 5 (107): 61-70.

2. Bitė V. Sutartinių garantijų verslo pardavimo sutartyje prigimtis ir teisinis vertinimas. *Socialinių mokslų studijos*. 2009, 1 (1): 129-146.

MOKSLINĖS STAŽUOTĖS

1. Šveicarijos lyginamosios teisės institutas (Lozana, Šveicarija). Trukmė: 2 mėn. (nuo 2008-03-01 iki 2008-04-30).

CURRICULUM VITAE

Asmeninė informacija:

Gimimo data	1981 m. gegužės 26 d.
Gimimo vieta	Raseiniai, Lietuva
Šeimyninė padėtis	vedęs
El. p.	virginijus@gmail.com

Išsilavinimas:

2003 – 2005	Teisės magistras (civilinės teisės specializacija), Mykolo Romerio universitetas)
1999 – 2003	Teisės bakalauras, Lietuvos teisės universitetas (dabar: Mykolo Romerio universitetas)

Profesinė veikla:

Nuo 2008	Advokatas, Vilniuje, Lietuvoje. Specializacija: civilinė teisė, sutarčių teisė, komercinė teisė, įmonių teisė
Nuo 2006	Asistentas, Verslo teisės katedra, Mykolo Romerio universitetas, Lietuva
2006-2008	Advokato padėjėjas, Vilniuje, Lietuvoje. Specializacija: civilinė teisė, sutarčių teisė, komercinė teisė, įmonių teisė
2005-2006	Asistentas, Civilinės ir komercinės teisės katedra, Mykolo Romerio universitetas, Lietuva
2004-2006	Teisininkas, teisės ir verslo konsultacijų firma UAB „Juridicon“, Vilnius, Lietuva

Mokslinės stažuotės:

2008	Šveicarijos lyginamosios teisės institutas (Lozana, Šveicarija). Trukmė: 2 mėn.

Kalbos: lietuvių - gimtoji
rusų – labai gerai
anglų – labai gerai